

13 Μαΐου

Μερικά γλυπτικά σκάνδαλα, — ἄν ἐπιτρέπεται νὰ τα ὀνομάσωμεν οὕτω, — θὰ μας ἀπασχολήσουν σήμερον. Ἡ συσώρευσις τῶν ὀφείλεται εἰς τὴν ἀξίειαν μανίαν, ὅφ' ἧς τελευταῖον κατελήφθημεν, νὰ τιμίσωμεν δι' ἀνδριάντων ὅλους τοὺς ἐθνικοὺς ἥρωας καὶ ὅλους τοὺς ἐθνικοὺς εὐεργέτας. Φαίνεται δὲ ὅτι εἵμεθα ἐκ φύσεως τοιοῦτοι, ὥστε, ὅσον ἡ μανία μας αὐξάνει, τόσον καὶ τὰ σκάνδαλά μας πολυπλασιάζονται. Τρεῖς ἀνδριάντες σήμερον, τρία σκάνδαλα· δεκατρεῖς ἀνδριάντες μεθαύριον, δεκατρία σκάνδαλα. Μὴν ἀνδραγαθεῖτε· ἡ ἀναλογία εἶνε εὐθεία.

Ἀκούσατε λοιπὸν τὸ πρῶτον: Ὁ ἀνδριὰς τοῦ Βύρωνος θάποκαλυφθῇ προσεχῶς ἐν Ἀθήναις μετὰ μεγάλης πομπῆς εἰς μίαν τῶν ὠραιότερων καὶ κεντρικωτέρων θέσεων τῆς πόλεως, εἰς τὴν μεγάλην Πλατεῖαν τῆς Ἐκθέσεως καὶ ἀκριβῶς εἰς τὸ ἀλσίδιον τὸ παρὰ τὴν καμὴν τῆς λεωφόρου Ἀμαλίας. Τώρα ἀνιδρύεται τὸ βάθρον, ἐφ' οὗ θὰ στήθῃ ὁ ἀνδριὰς. Τὸν ἡγοράσαμεν ἄδρωος καὶ τὸν στήνομεν ὡς ἔργον τοῦ διασήμερον γάλλου γλύπτου Φαλκονιέρ (τοῦ ὁποίου φέρει καὶ τὴν ὑπογραφήν)· καὶ ὅμως οἱ ἰδόντες αὐτὸν βεβαιοῦσιν ὅτι εἶνε τερατοῦργημα, τοῦ ὁποίου πάντως ἄθως εἶνε ὁ κατὰ τύπους ὑπεύθυνος. Ὁ Φαλκονιέρ εἶχε λάβει παραγγελίαν τοῦ ἀνδριάντος, ἀλλ' ὁ θάνατος δὲν ἄφηκεν αὐτὸν νὰ τὴν ἐκτελέσῃ· τὴν ἐξετέλεσαν δὲ ἀδέξιοι μαθηταὶ τοῦ ὅπως-ὅπως διὰ νὰ μὴ χάσῃ ἡ οἰκογένεια τὰ χρήματα. Οὕτω κατωρθώσαμεν νάποκτῶμεν, ἀντὶ κ' ἐγὼ δὲν ἠξέυρω πόσων χιλιάδων ληρῶν, γλυπτικὸν ἔργον ἀντάξιον τῶν παρὰ τὴν Ἀκαδημίαν ὁμοιωμάτων τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Πλάτωνος.

Ἀκούσατε τώρα τὸ δεύτερον: Παρὰ τὸ ἀρχαῖον Στάδιον τὸ ἀνακαινιζόμενον δαπάναις τοῦ Ἀδέρωφ, θὰ σταθῇ εὐγνωμόνως τὸ ἄγαλμα τοῦ ἐθνικοῦ εὐεργέτου. Τὸ φυσικὸν ἦτο βέβαιον νὰ προκηρυχθῇ διαγωνισμὸς μετὰ τῶν ἐλλήνων, ἢ καὶ ξένων ἀκόμη καλλιτεχνῶν, καὶ μία κατάλληλος ἐπιτροπὴ νὰ ἐγκρίνῃ τὸ καλλίτερον πρόπλασμα. Τίποτε ἀπὸ αὐτὰ· ὁ ἀνδριὰς παρηγγέλθη ἀπευθείας πρὸς τὸν κ. Βροῦτον. Δὲν θέλομεν νὰ εἰπώμεν ὅτι ὁ κ. Βροῦτος, — περὶ τῆς καλλιτεχνικῆς ἀξίας τοῦ ὁποίου εἶνε ἄλλοθεν γνωστὸν εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς «Εἰκ. Ἐστίας» τί φρονοῦμεν, — δὲν θὰ ἐκτελέσῃ ἐν συνειδήσει τὴν παραγγελίαν. Θέλομεν νὰ εἰπώμεν μόνον ὅτι τὰ ἐπὶ τούτῳ ὅχι ἄδικα παράπονα τῶν ἄλλων καλλιτεχνῶν ἀπετέλεσαν σκάνδαλον, τὸ ὁποῖον κάλλιστα ἠδύνετο νὰ προληφθῇ.

Ἀλλὰ διὰ νὰ φοιῇτε ἀκούσατε τὸ τρίτον: Εἰς τὸν Πειραιᾶ ἀπεκαλύφθη τὴν π. Κυριακὴν μέρα-μεσημέρι ὡς ἀνδριὰς τοῦ στρατηγοῦ Καραϊσκάκη, τί νομίζετε; — ὁ «Ἐλλήνων πολεμιστῆς» τοῦ μακαρίτου Φι-

τάλη! Ὁ κύριος Δήμαρχος φαίνεται ὅτι εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἐφήρμοσε τὸ γραφικὸν «ὁ δεχόμενος προφῆτην εἰς ὄνομα προφῆτου μισθὸν λήψεται»· ἀλλὰ ὁ κόσμος δὲν ἔπρεπε ἐπ' οὐδ' οὐδενὶ λόγῳ ν' ἀνέχθῃ τὴν ιεροσυλίαν αὐτὴν. Ἐχάθησαν λοιπὸν οἱ Ἀλκιβιάδαι εἰς τὰς ἡμέρας μας; Δὲν θὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ συντρίβουν τὸν ἄλλως ὠραῖον ἀνδριάντα θὰ ἦρκει νάποξέσουν τὸ ὄνομα τοῦ Καραϊσκάκη καὶ νὰ ἐπιγράψουν τὸ ἔργον μετὰ τὸν ἀληθῆ αὐτοῦ τίτλον.

Λέγεται ὅτι καὶ ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεὺς ἠπόρησε διὰ τὸ πραξικόπημα καὶ μετὰ τὴν συνήθη του εἰρωνεῖαν ἠρώτησε κατὰ τὰ ἀποκαλυπτήρια τὸν κ. Δήμαρχον:

— Μὰ εἶνε αὐτὸς ὁ στρατηγός;

Δὲν εἶνε γνωστὸν τί ἀπάντησεν ὁ κ. Δήμαρχος· ἀλλὰ καὶ τί ἄλλο εἶχε νάπαντῇ ἀπὸ τοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους τοῦ βάζει εἰς τὸ στόμα τὸ σημερινὸν «Σκρίπ».

— Πῶς ὄχι, Μεγαλειότατε; Δὲν βλέπετε ἀπὸ κάτω τὸ ὄνομά του;

Γρ. Ξ.

ΑΝΑΒΑΤΗΣ ΟΥΧΙ ΑΝΕΛΚΥΣΤΗΡ

Ἀφ' οὗτου καὶ παρ' ἡμῖν ἐγένετο γνωστὸν τὸ ὄργανον, δι' οὗ ἀκόπως ἀνέρχεται εἰς τὰ ὑψηλότερα τῆς οἰκίας πατώματα, μετεφράσθη ἡ Γαλλικὴ λέξις ascenseur διὰ τοῦ ἀνελκυστήρ. Ὡς πρὸς τὴν σημασίαν καὶ τὸν σχηματισμὸν ἡ νέα λέξις αὕτη ἔχει καλῶς, ἀλλ' ὡς πρὸς τινὰ ἄλλα οὐχί, ἅτε προσκορούσιν εἰς γλωσσικά τινα ἀξιώματα, ἄριστα διατυπωθέντα ὑπὸ τοῦ ἀοιδίου Καραζή, καὶ ἄτινα, φρονῶ, ἔπρεπε πάντοτε νὰ ἔχωσι πρὸ ὀρθολογῶν ὅσοι τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων εἶτε ἐκ τῆς ἀρχαίας γλώσσης παραλαμβάνουσιν ἄγνωστον τῇ νεωτέρᾳ λέξει εἶτε καὶ νέαν ὅλως πλάττουσιν, ὅπως καὶ τὸν ἀνελκυστήρα, πρὸς ὀνομασίαν νέων πραγμάτων.

Ὁ Καραζὴς ἐδίδασκε πρῶτον, ὅτι ἀμικρύνουσιν ὅσοι παραλαμβάνουσι μὲν ἐκ τῆς ἀρχαίας γλώσσης ἢ καὶ πλάττουσιν νῦν ἐκ τοῦ ὕλικου αὐτῆς μίαν λέξιν, ἧς τὰ στοιχεῖα εἶναι παντάπασιν ἄγνωστα τῇ νῦν λαλουμένῃ, καταφρονέουσι δὲ λέξεων Ἑλληνικωτάτων, διότι συμβαίνει νὰ εἶναι πασίγνωστοι σήμερον· ἐνῶ τούναντιον, τοῦτο ὀφείλει νὰ εἶναι μέγα καὶ κύριον συστατικὸν αὐτῶν¹. ἔπειτα δ' ὅτι ἡ κατὰ πρῶτον πλαττωμένη ἢ ἐκ τῆς ἀρχαίας παραλαμβανόμενη λέξις δὲν πρέπει νὰ εἶναι τοιαύτη

¹ Πρβλ. Ἐπιστολῶν τόμ. Α' σελ. 464 «Πέμπω εἰς τοὺς κόρακας τὸν γυδαῖσμον ἐκείνων ὅσοι χωρὶς πολυχρόνιον μελέτην καὶ συνεχῆ παραλληλισμὸν μετὰ τῆς παλαιᾶς ἐπιβάλλονται νὰ φησίσωσι τὴν νέαν· ἀλλ' ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος πάλιν δὲν με φαίνεται καλὸν με πρόφασιν Ἑλληνίσεως νὰ τὴν γυνώσκωμεν ἀπὸ λέξεις ἀναλογικὰς, τὰς ὁποίας ἐνδεχόμενον εἶναι νὰ ἐπρόφεραι καὶ τὸ στόμα τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ξενοφάντος». (περὶ τοῦ ἀναβάτης προκειμένου τοῦ πρᾶγμα εἶναι βέβαιον)· καὶ 459 «Τὸ δέπω ἄλλο δὲν εἶναι παρὰ τὸ κλίνω· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὰ δύο εἶναι Ἑλληνικά, με φαίνεται ἡ κλίσις καὶ τὸ κλίνω πρέπει νὰ ἔχωσι τὴν προτίμησιν διὰ τὸ σαφέστερον».

ὥστε νὰ μὲν ἁεὶ μεμονωμένη, ἀλλ' ἀνάγκη καὶ ἄλλαι ἐξ αὐτῆς καὶ παρ' αὐτῇ νὰ δύνανται νὰ ληφθῶσιν ἢ νέαι νὰ σχηματισθῶσιν, ὥστε ν' ἀπαρτισθῇ πᾶσα ἡ ἀπαιτούμενη σειρά ἡ οἰκογένεια¹.

Πρὸς ἀμφοτέρω τὰξιώματα ταῦτα προσκρούει προφανῶς ἡ νέα λέξις ἀνελκυστήρ, ἥτοι καὶ παντάπασιν ἄγνωστα τὰ στοιχεῖα αὐτῆς εἶναι σήμερον καὶ δύσκολον εἶναι νὰ ληφθῶσιν ἐκ τῆς ἀρχαίας ἢ πλαττωσῶσι νῦν τὰ μεθ' ὧν ὀφείλει νὰ συνδεθῇ εἰς ἀπαρτισμὸν οἰκογενείας πλήρους, καὶ λέξιν ἄλλην γνωστοτάτην ἐν πᾶσι τοῖς χρόνοις παραγκωνίζει, λέγω τὴν λέξιν ἀναβάτης, παρ' ἣν καὶ τὸ ῥῆμα ἀναβαίνω ἀνέβην θ' ἀναβῶ καὶ ὄνομα ἀνάβασις κτλ. εὐχρηστοῦσιν, καὶ πρὸς τοῦτοις ἔχει καὶ τὸ προτέρημα ὅτι κλίνεται ὑπὸ πάντων ὁμοίως καὶ εὐκόλως, ἐνῶ ὁ ἀνελκυστήρ θ' ἀναγκασθῇ νὰ διχασθῇ καὶ δὴ νὰ λέγεται μὲν ἀνελκυστήρας, νὰ γράφηται δ' ἀνελκυστήρ.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω λόγων ὑπάρχει καὶ τις ἕτερος συνηγορῶν ὑπὲρ τῆς χρήσεως τῆς λέξεως ταύτης, ὅτι ἐν Κρήτῃ σφάζεται δηλοῦσα τὸ ὄρθιον ἐκεῖνο ξύλον, ὃ συναπτον τὴν περιστρεφόμενην μύλην (ἀπανειταρία ἐν Κυθήροις, ἐν Κρήτῃ δ' ἀπάνω μύλι) μετὰ τῆς ὑπὸ τοῦ ὕδατος πληττωμένης καὶ οὕτω κινουμένης πτερωτῆς, χρησιμεύει εἰς ἀνύψωσιν ἢ καταβίβασμόν τῆς μύλης καὶ δὴ εἰς κατασκευὴν λεπτοτέρων ἢ ἀδρότερων ἁλείων².

Νομίσῃ δὲ μηδεὶς ὅτι διὰ μὲν τοῦ ἀνελκυστήρ, ἅτε εἰς—τῇ λήγοντος δηλοῦται ὄργανον, διὰ δὲ τοῦ ἀναβάτης οὐχί. Διότι καὶ τὰ εἰς—της καὶ τὸ πάλαι καὶ σήμερον εἶτι δηλοῦσι πλὴν τοῦ ὁρῶντος προσώπου, κατὰ τινὰ προσωποποίησιν, καὶ τὸ ὄργανον· πρβλ. τὰρχαία διαβήτης, ἐπευδύτης, ὀδοντοξέστης, λιθοπρίστης (=πρίων) κτλ. καὶ τὰ νεώτερα δάρτης, δείκτης, ξεύ(κ)της, καθρέπτης, ξύστης καὶ τυροξύστης, σύρτης, σφίκτης, σφάκτης, ταράκτης, τρί-

¹ Ἐπιστολῶν Α' σελ. 465 «Τοῦτο ἔχε πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν, ὁσάκις μεταχειρίζεσαι λέξιν ἀκόμη ἀσυνήθη, μὴ τὴν θεωρῆς μεμονωμένην (isolée), ἀλλὰ παρίστανέ τιν ἐκ τῶν νοῦν σου μ' ὅλους τῆς τοῦ σχηματισμοῦ· καὶ ἂν εἰσέρχονται ὅλοι ἢ καὶ οἱ περισσότεροι χωρὶς σπαράγμον καὶ σφάδαμον εἰς τὰς ἰδιωτικὰς ἀκοάς, μεταχειρίζου τὴν· ἀλλῶς ζῆται ἄλλην συνώνυμον. Παραδείγματος χάριν, ἂν εἶναι ὄνομα τὸ νέον εἰσαγόμενον, τὰς πτώσεις τοῦ ὅλας καὶ τὰ γένη του· ἂν εἶναι ῥῆμα, τοὺς χρόνους τοῦ καὶ τὰς ἐγκλίσεις του· ἀλλῶς πίπτεις εἰς λαβύρινθον... Τὸ σύνταγμα σου, ὅτι καὶ εἶναι, θεωρεῖ το ὅλικός, καὶ μετὰ τὸν λογισμόν, ἐὰν ἀπ' αὐτοῦ δύναται ὁ ἀναγινώσκων νὰ μορφώσῃ μίαν γραμματικὴν, ὅχι χωρὶς ἀνωμαλίας, ἀλλὰ μ' ὅσον δυνατόν ὀλίγαν».

² Πρβλ. Καραζή Ἐπιστολῶν Α'. 466—7 «Χρειάζεται λοιπὸν ἐνταῦθα ὀνομαθεσία, ἥγουν νὰ βαπτίσωμεν τὸ νεογέννητον τοῦτο πρᾶγμα διὰ τοὺς Γραικοὺς· ἀλλ' ἡ ὀνομαθεσία ἔχει καὶ αὐτὴ τοὺς κανόνας τῆς, ἕνας εἶναι τὸ νὰ μὴ βαπτίζωμεν μὲ νέα ὀνόματα, ἂν δὲν εἵμεθα πρότερον βέβαιον ὅτι δὲν εἶναι βαπτισμένον τὸ πρᾶγμα μὲ λέξιν ἑλληνικὴν, διὰ νὰ μὴ πέσωμεν εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν Ἀναβαπτιστῶν...»